

Trešdien, 15.februārī, aprit 95 gadi, kopš pieņemta Latvijas Satversme, kuru izstrādāja Satversmes sapulce – pirmais tautas vēlētais likumdevējs.

- Ar Satversmes spēkā stāšanos formāli noslēdzās valsts organizēšanas stadija un sākās normāla politiskās dzīves gaita.

- Satversme līdz šim grozīta 14 reizes.

- Tāpat kā Latvijas valsts nekad nebūs gatava, Satversme nekad nebūs pabeigta.

- Konstitucionālajā praksē ne tik liela nozīme ir Satversmes burtam, bet gan pareizai interpretācijai, kas atbilst Satversmes garam.

1922. gada 15. februāra vakarā Latvijas Satversmes sapulce, pieciem balsotājiem atturoties, trešajā balsojumā atbalstīja Latvijas Republikas Satversmes I daļu, kurai bija lemts kļūt par demokrātiskas Latvijas valsts konstitūcijas pamattektu. Lai gan līdz šodienai Latvijas pamatlikums ir vairākkārt grozīts un papildināts, daudzi valsts varas organizācijas principi, kas noteic Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta savstarpējās attiecības, arvien vēl ir spēkā tieši tādā veidā, kā to pirms 95 gadiem bija iecerējuši pirmie brīvās Latvijas tautas ievēlētie pārstāvji.

Satversme ir Latvijas valsts tiesiskais pamats. Tajā noteikta valsts iekārta un to balstošo tiesisko normu kopums, no kura ikdienas darbā jāvadās gan likumdevējam un izpildvarai, gan katram iedzīvotājam un kas valsti raksturo starptautiskā laukā kā attiecīgu tiesību subjektu.

Satversmes pieņemšana – viens demokrātijas attīstības posms

Valsts pamatlikuma izstrādes nepieciešamība tika izcelta jau dienu pirms Latvijas neatkarības proklamēšanas – 1918. gada 17. novembrī, kad kopā sanāca Latvijas Tautas padome uz dibināšanas sēdi un pieņēma politisko platformu, kuras pirmajā punktā tika iekļauta nepieciešamība sasaukt Satversmes sapulci visdrīzākajā laikā. Nolikuma par Satversmes sapulces vēlēšanām izstrāde bija viens no pirmajiem Tautas padomes 1918. gada 2. decembra sēdē izskatītajiem darba kārtības jautājumiem.

"Satversme nekad nebūs pabeigta"

Līdz šim Satversme grozīta 14 reizes, lai nodrošinātu, ka tās regulējumā atspoguļojas valstiskās identitātes un cilvēka pamattiesību aizsardzība, dalība Eiropas Savienībā un citi mūsdienu ģeopolitiskajā situācijā aktuāli jautājumi. Tikai 1998. gada 15. oktobrī Satversme ieguva tās sākotnēji iecerēto veidolu, kad Saeima nolēma papildināt valsts pamatlikumu ar VIII nodaļu – "Cilvēka pamattiesības". 2014. gada 19. jūnijā parlaments atbalstīja priekšlikumu papildināt Latvijas Satversmi ar ievadu jeb preambulu, kurā uzsvērts, ka Latvijas valsts nav vēstures nejaušība, bet mērķtiecīgi radīta valsts ar uzdevumu nodrošināt Latvijas nācijas pastāvēšanu. Taču valsts varas organizācija ir palikusi nemainīga.

Tas nebūt nenozīmē, ka Latvijas pamatlikums parlamentārisma pieredzes trūkuma dēļ būtu ticis izstrādāts sliktā kvalitātē. Gluži otrādi, Latvijas pamatlikumā Satversmes autori centās apvienot visas tās aktuālās konstitucionālisma koncepcijas, kas bija aktuālas tā laika Eiropā un atspoguļojās citās pēc Pirmā pasaules kara pieņemtajās konstitūcijās (piemēram, Vācijas, Austrijas, Somijas, Grieķijas, Igaunijas, Lietuvas).

Kad 1990. gada 4. maijā LPSR Augstākā padome atjaunoja Satversmes pamatnoteikumu darbību, Latvijas Republikas iekļaušana Padomju Savienībā no starptautisko tiesību viedokļa nebija spēkā un Latvijas Republika joprojām *de jure* pastāvēja kā starptautisko tiesību subjekts, ko atzina vairāk nekā 50 pasaules valstis.

Idejas par Satversmes preambulu autors jurists Egils Levits paudis: "Tāpat kā Latvijas valsts nekad nebūs gatava, Satversme nekad nebūs pabeigta. Lai saglabātu, uzturētu un attīstītu savu valsti, pie tās ir pastāvīgi jāstrādā. Tas ir mūsu pilsoņu pienākums un atbildība."

Svarīgs ir Satversmes gars un pareiza interpretācija

Latvijas Republikas Satversme ir ne tikai viena no vecākajām konstitūcijām pasaulē, bet arī īsākajām. Turklāt Satversmes lakonisms ir bijis apzināts tās autoru lēmums. Satversmes komisijas priekšsēdētājs Mārgers Skujenieks tolaik uzsvēra: "To varētu uzskatīt kā trūkumu, bet no otras puses to var uzskatīt kā pozitīvu Satversmes [...] īpašību, jo katra abstrakta definīcija un katra plašāka frāžaina formula var izsaukt pārpratumus. To var uzskatīt par nepilnīgu, pret atsevišķām tēzēm var celt iebildumus. Lai tādu pārpratumu nebūtu, lai iebildumi netiktu celti,

Satversmes komisija vienojās par to, ka Satversmes likumā ļoti noteiktā veidā atsevišķos pantos izteicamas noteiktas domas."5 Konstitucionālo tiesību eksperts Jānis Pleps skaidro, ka, tieši pateicoties lakoniskajam izteiksmes veidam, ir izdevies Satversmes normas iztulkot atbilstoši laikmeta garam un prasībām, orientējoties uz modernas demokrātiskas tiesību sistēmas juridiskām atziņām. Tādējādi konstitucionālajā praksē ne tik liela nozīme ir Satversmes burtam, bet gan pareizai interpretācijai, kas atbilst Satversmes garam.

"Latvijas Vēstneša" grāmatu apgādā sērijā "Latvijas Vēstneša bibliotēka" ir nākuši klajā jau trīs sējumi ar Satversmes komentāriem:

- Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi, 2014;
- Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole, 2013;
- Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības, 2011.

Satversme ir tulkota arī svešvalodās. 2012. gadā apgāds "Latvijas Vēstnesis" laida klajā Latvijas Republikas Satversmes izdevumu deviņās valodās: latviešu, latgaliešu rakstu (pirmais tulkojums!), lībiešu (pirmais tulkojums!), franču, angļu, vācu, igauņu, lietuviešu un krievu valodā.

Avots: www.lvportals.lv